

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
Факультет економічних наук
Кафедра економічної теорії

Кваліфікаційна робота
освітній ступінь – бакалавр

на тему: **"РОЛЬ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ У
ПОВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ"**

Виконала: студентка 4-го року навчання,

Спеціальності

051 Економіка

Торгонська Катерина Сергіївна

Керівник: Яценко Ганна Юріївна

К.е.н., ст. викладач

Рецензент _____

Кваліфікаційна робота захищена

з оцінкою _____

Секретар ЕК _____

« ____ » _____ 20 ____ р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗМІСТУ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ЇЇ РОЛЬ У ПОВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ ЕКОНОМІКИ КРАЇНИ	6
1.1. Сутність соціальної інфраструктури та її значення у повоєнному відновленні економіки країни	6
1.2. Фактори та принципи розвитку соціальної інфраструктури країни.....	9
1.3. Основні показники оцінки стану соціальної інфраструктури країни.....	14
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В КРАЇНАХ ПІСЛЯ ВІЙНИ	22
2.1. Досвід відновлення та модернізації соціальної інфраструктури розвинутих країн світу після Другої світової війни	22
2.2. Характер і динаміка розвитку соціальної інфраструктури в країнах, які брали участь у війнах у другій половині ХХ ст.	26
РОЗДІЛ 3. СТИМУЛЮВАННЯ ВІДНОВЛЕННЯ ТА МОДЕРНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УКРАЇНІ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД	33
3.1. Регресійна модель повоєнного відновлення соціальної інфраструктури України	33
3.2. Відновлення та модернізація соціальної інфраструктури відповідно до Плану відновлення України.....	39
3.3. Пропозиції та рекомендації щодо підвищення ефективності відновлення соціальної інфраструктури в Україні.....	42
ВИСНОВКИ	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	51

ВСТУП

Актуальність теми зумовлена тим, що, по-перше, в Україні наразі йде війна, що завдає значні збитки. По-друге, країна вже налічує велику кількість зруйнованого або пошкодженого соціального сектора:

- Житловий фонд: станом на 24 лютого 2023 р. загальна кількість зруйнованих та пошкоджених об'єктів — майже 154 тис. будівель, загальна площа – 83 млн квадратних метрів.
- Охорона здоров'я (лікарні, поліклініки, амбулаторії, лабораторні центри тощо): Міністерством охорони здоров'я були задокументовані прямі збитки майже на 2 млрд \$.
- Заклади освіти: загалом внаслідок бойових дій були задокументовані прямі збитки на майже 9 млрд \$. Однією з найбільш постраждалих за кількістю зруйнованих та пошкоджених об'єктів внаслідок війни є саме ця сфера.
- Культура, релігія та туризм: за оцінками, що базуються на статистичних даних у вигляді переліку пошкоджених або зруйнованих об'єктів, прямі збитки у цій сфері складають більше за 2 млрд \$.

По-третє, вивчення ролі цієї інфраструктури допомагає визначити найбільш ефективні способи використання ресурсів для відновлення суспільства та економіки, що є критично важливим для країни.

Об'єкт дослідження – соціальна інфраструктура країни у повоєнний час.

Предмет дослідження – роль соціальної інфраструктури у повоєнному відновленні економіки країни.

Мета – дослідити роль соціальної інфраструктури як фундаменту повоєнного відновлення економіки країни; а також надати рекомендації щодо підвищення ефективності відновлення соціальної інфраструктури в Україні.

Завдання дослідження:

- Розкрити економічну сутність поняття «соціальна інфраструктура» та проаналізувати її значення у повоєнному відновленні країни;

- виявити та описати загальні фактори та принципи розвитку соціальної інфраструктури країни; розглянути основні показники оцінки стану соціальної інфраструктури країни;
- проаналізувати характер та динаміку розвитку соціальної інфраструктури в країнах, які брали участь у війні у другій половині ХХ століття;
- дослідити та узагальнити досвід відновлення та модернізації соціальної інфраструктури розвинутих країн світу після Другої світової війни;
- визначити постановку економічної проблеми та її реалізацію в середовищі IBM SPSS;
- розглянути шляхи відновлення та модернізації соціальної інфраструктури України відповідно до урядового Плану відновлення України;
- надати пропозиції та рекомендації щодо підвищення ефективності відновлення соціальної інфраструктури України.

У кваліфікаційній роботі використано наступні методи дослідження:

- методи теоретичного рівня наукового пізнання: аналіз та синтез, логічні дослідження зібраних фактів, визначення понять та думок науковців, складені висновки;
- методи експериментально-теоретичного рівня наукового пізнання: проведення дослідження, систематизації та теоретичної обробки отриманої інформації; спостереження, порівняння; метод регресійного аналізу, який щороку використовується задля визначення прогнозу значення залежних змінних на основі незалежних змінних. Це дозволило зробити більш точний прогноз, оцінити ризики та приймати обґрунтовані рішення.

Наукова новизна одержаних результатів: розроблено нові ідеї та рекомендації задля ефективного повоєнного відновлення соціальної інфраструктури, які підтвержують актуальність та важливість даної теми.

Інформаційна база дослідження – нормативні акти та нормативно-правова база України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України,

Закон України «Про державно-приватне партнерство», методичні та статистичні матеріали Державної служби статистики України, дослідницька та наукова інформація з глобальної комп'ютерної мережі Internet, навчальні посібники, підручники, періодичні видання.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження можуть бути корисними для:

- урядових структур та місцевих органів влади, наприклад, якщо дослідження виявило недоліки в системі охорони здоров'я, урядові структури можуть використати цю інформацію для реформування та розвитку цієї сфери;
- громадських організацій, наприклад, якщо дослідження виявило недостатній рівень доступності освіти для дітей з малозабезпечених сімей, громадські організації можуть використати ці дані для звернення до уряду з вимогою забезпечити більш широкий доступ до якісної освіти;
- інших зацікавлених сторін у формуванні стратегії розвитку соціальної інфраструктури та підтримки економічного відновлення країни.

Структура роботи. Робота складається з трьох розділів, восьми підрозділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи – 54 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗМІСТУ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ЇЇ РОЛЬ У ПОВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ ЕКОНОМІКИ КРАЇНИ

1.1. Сутність соціальної інфраструктури та її значення у повоєнному відновленні економіки країни

Соціальна інфраструктура має одну з головних ролей у формуванні країни. Завдяки аналізу становища соціальної інфраструктури України та розвинутих країн, можна підвести країну до правильного напрямку розвитку цієї сфери задля ефективного повоєнного відновлення. Повоєнне відновлення соціальної інфраструктури в країні є важливою складовою процесу становлення економіки країни в цілому — це необхідно для забезпечення належних умов життя населення, зокрема забезпечення якості освіти, охорони здоров'я, культурного та соціального дозвілля, а також залучення інвесторів та розвитку туризму.

Перші праці присвячені питанням соціальної інфраструктури з'явилися у 70-х роках ХХ ст. Одна з найбільш відомих праць, присвячених питанням соціальної інфраструктури, це книга Джона Фрідмана "Соціальна інфраструктура: Проблеми визначення та аналізу" [3]. У цій книзі автор розглядає соціальну інфраструктуру як систему установ, закладів і послуг, які забезпечують соціальний захист та допомогу населенню. Він аналізує фінансування, організацію та управління соціальною інфраструктурою, а також досліджує соціальні та економічні наслідки недостатнього розвитку цієї інфраструктури.

Інша важлива праця, яка з'явилась у 1970-х роках, це книга "Місто як соціальна система" авторства Джеральда Маркса та Дугласа Меллера [42]. У цій книзі автори аналізують взаємодію між різними соціальними групами та інституціями в містах, зокрема, важливість розвитку соціальної інфраструктури для підтримки здоров'я, освіти та благополуччя мешканців міст.

Загалом, праці, присвячені питанням соціальної інфраструктури, є важливим джерелом знань для розуміння того, як впливають різні форми інфраструктури на економічний та соціальний розвиток суспільства. Вони допомагають розробляти стратегії забезпечення доступу до основних соціальних послуг та зміцнення соціальної справедливості.

Поняття «соціальна інфраструктура» науковці трактують по-різному. Деякі економісти вважають, що соціальна інфраструктура є важливою складовою національної економіки, оскільки вона впливає на ефективність виробництва і забезпечує здоров'я та розвиток населення.

Наприклад, згідно з Ернестом Бергером, соціальна інфраструктура - це система послуг і підтримки, які забезпечують населенню добробут, включаючи освіту, охорону здоров'я, соціальний захист та житлово-комунальні послуги [43].

За словами Джона Росту, соціальна інфраструктура охоплює різноманітні сфери, такі як електропостачання, водопостачання, транспортна інфраструктура, інформаційні технології, освіту та охорону здоров'я [44].

На думку індійського економіста, Амартія Сен, соціальна інфраструктура необхідна для забезпечення рівності можливостей, оскільки вона надає доступ до базових послуг і підтримки для всіх членів суспільства, незалежно від їхнього соціально-економічного стану [17].

У цілому, соціальна інфраструктура є важливою складовою національної економіки, оскільки вона забезпечує необхідні послуги та підтримку для розвитку населення та суспільства в цілому.

Узагальнюючи погляди інших авторів, запропоновано авторське визначення «соціальна інфраструктура» в напрямі його розширення – «комплекс елементів установ, послуг, ресурсів та систем, які сприяють соціальному розвитку і забезпеченню благополуччя громади. Вона охоплює різноманітні сфери, такі як освіта, охорона здоров'я, житлове будівництво, транспорт, культура, соціальний захист тощо».

Основною метою функціонуванням соціальної інфраструктури є розвиток людини шляхом задоволення фізичних потреб (житлове будівництво, безпека,

охорони здоров'я), духовних потреб (виховання, освіти, соціального забезпечення) та культурних потреб (історичні пам'ятки, культури або мистецтва), або організації, які тісно пов'язані з соціальною інфраструктурою, задля створення потребуючих умов для життя країни та людей, з можливістю отримувати різноманітні послуги.

Виходячи з вище сказаного можна зробити висновок, що через свою працю людина напряду впливає на соціальну інфраструктуру. Задоволення потреб мотивує людей відчувати забезпеченість, це відчуття посприяє «підйому» становища продуктивності праці населення, допоможе формувати інший підхід до використання вільних хвилин, годин, днів тощо. У фінальному результаті це призведе до швидшого повоєнного відновлення становища соціальної інфраструктури, а надалі і країни в цілому [27, с.17].

Повертаючись до питання повоєнного відновлення соціальної інфраструктури, слід звернути увагу, що саме ефективні кроки у цьому напрямку впливатимуть на можливість для стабілізації становища трудових ресурсів. Одним з важливих кроків є створення робочих місць, які забезпечать людям дохід і можливість працювати на благо країни. Також важливо забезпечити доступність освіти та охорони здоров'я для всіх населення, зокрема для тих, хто постраждав від війни. Іншими словами це покращує державне регулювання, тобто встановлення певних вимог до населення, і це є гарним впливом на повоєнне відновлення країни. Цей нюанс також може продемонструвати збалансованість системи з іншими структурами, оптимізацію та балансування технічного «екіпірування» об'єктів, які потребує населення, а також розвиток на всіх етапах відновлення.

Отже, що соціальна інфраструктура має безліч варіантів формулювання поняття, а також налічує багато важливих елементів, такі як освіта, охорона здоров'я, соціальний захист, житлово-комунальне господарство, транспортна інфраструктура, культура та інші, для розвитку країни під час повоєнного відновлення над якими важливо працювати.

1.2. Фактори та принципи розвитку соціальної інфраструктури країни

Наслідки війни є довготривалими й відчуваються в усіх сферах життя, включаючи економіку. Війна між Росією та Україною спричинила масові руйнування та переміщення населення, залишивши економіку країни в руїнах. У цьому контексті роль соціальної інфраструктури у відновленні економіки України є надзвичайно важливою.

Для розвитку соціальної інфраструктури, необхідно враховувати декілька факторів. Найважливішим з них є економічний фактор. Для того, щоб сприяти розвитку соціальної інфраструктури, Україна повинна зосередитися на зростанні своєї економіки. Це означає, що вона повинна інвестувати в покращення економіки та створення робочих місць, а також заохочувати іноземні інвестиції. Уряд повинен забезпечити наявність достатніх коштів для реалізації своїх проєктів, які можуть бути отримані шляхом поєднання бюджетного фінансування з боку держави, інвестицій від приватних інвесторів та іноземної допомоги. Крім того, уряд повинен розподіляти свої ресурси ефективно та економічно доцільно, спрямовуючи їх на ті сфери, які потребують допомоги, та уникаючи будь-яких марнотратних витрат [9].

Ще одним фактором, який слід враховувати, є політичний фактор. Політична стабільність і сильне лідерство мають важливе значення для України. Для того, щоб сприяти розвитку соціальної інфраструктури, Україна повинна забезпечити стабільність уряду, а її лідери повинні активно працювати над тим, щоб країна розвивалася. Це містить забезпечення дотримання законів країни та ефективну реалізацію державної політики. Уряд повинен забезпечити відповідність своєї політики міжнародним стандартам і діяти в інтересах усіх зацікавлених сторін. Уряд також повинен враховувати думки громадян, бізнесу та інших суб'єктів, а також будь-які потенційні конфлікти з іншими країнами.

Правовий фактор також важливий для розвитку соціальної інфраструктури України. Закони, що сприяють економічному зростанню та соціальному розвитку, Україна повинна забезпечити виконання цих законів, щоб сприяти

зростанню своєї соціальної інфраструктури – захист прав інтелектуальної власності, охорону навколишнього середовища та дотримання трудового законодавства. Розвиток соціальної інфраструктури України також повинен відповідати законам і нормативним актам країни та будь-яким міжнародним конвенціям і договорам, учасником яких вона є. Це охоплює забезпечення відповідності будь-яких проєктів законам України, а також міжнародним стандартам.

Окрім цього, необхідно враховувати природні та кліматичні фактори розвитку соціальної інфраструктури України. Україна – країна з різноманітним ландшафтом, природні ресурси, такі як вода та ґрунт, повинні бути враховані для того, щоб соціальна інфраструктура розвивалася ефективно та раціонально. Крім того, необхідно враховувати клімат України, щоб гарантувати, що інфраструктура зможе витримати будь-які екстремальні погодні умови.

Культура є важливим фактором розвитку соціальної інфраструктури в Україні. Багато рішень щодо інфраструктури, таких як типи послуг, що надаються, або способи використання громадських просторів, є відображенням культури, в якій вони існують. *Наприклад*, суспільство, яке цінує громадський простір парків, може вкладати більше ресурсів у їхнє утримання, тоді як суспільство, яке робить більший акцент на приватних просторах, може зосередитися на їхньому розвитку [6]. Розуміння цінностей культури є ключовим фактором для розуміння розвитку соціальної інфраструктури в Україні. Уряд також повинен гарантувати, що його проєкти поважають культурні традиції та вірування країни, а також враховують потреби меншин і маргіналізованих груп.

Демографічні фактори також відіграють важливу роль у розвитку соціальної інфраструктури України. Демографічні показники стосуються характеристик населення, включаючи його чисельність, вік, стать та етнічну приналежність. Кожна з цих характеристик може впливати на тип необхідної інфраструктури та обсяг наявних ресурсів. *Наприклад*, населення, яке старіє, потребуватиме більше послуг та інфраструктури, орієнтованих на догляд за

людьми похилого віку, тоді як населенню з великою кількістю молоді може знадобитися більше ресурсів на освіту.

Містобудівні фактори відіграють важливу роль у розвитку соціальної інфраструктури в Україні. Зокрема, містобудівне планування має важливе значення для проєктування та впровадження мереж громадського транспорту та функціонування будь-якого міста. Крім того, містобудування значною мірою впливає на проєктування громадських парків, відкритих просторів та інших громадських об'єктів. Врешті, містобудування чіпляє і проєктування громадських будівель, таких як лікарні, школи та інші державні установи.

Соціально-психологічні фактори, такі як: громадська думка, суспільні цінності та сприйняття населенням влади, також мають сильний вплив на розвиток даної інфраструктури. Зокрема, громадська думка та сприйняття громадськістю урядової політики можуть суттєво впливати на розробку та впровадження громадських послуг та інфраструктури. Крім того, суспільні цінності у розробці та впровадженні державних послуг можуть суттєво повпливати на сприйняття цих послуг громадськістю.

Матеріально-технічні фактори також є вагомими у розвитку соціальної інфраструктури України, включає забезпечення наявності необхідних матеріалів, обладнання та технологій для реалізації будь-яких проєктів, інвестиції в сучасні технології, такі як комп'ютери та програмне забезпечення, а також закупівлю необхідних матеріалів, таких як будівельні матеріали та медикаменти.

Соціальна інфраструктура охоплює ряд елементів, в тому числі державні лікарні та освітні установи, транспорт та інші зручності, які є невід'ємною частиною розвитку країни. Для того, щоб ця соціальна інфраструктура успішно розвивалася і підтримувалася, необхідне ретельне бюджетне фінансування з боку держави.

Держава несе відповідальність за фінансування витрат на розвиток та утримання, а також, щоб кошти розподілялися ефективно та належним чином. Це містить виділення коштів на ті сфери, які їх потребують і забезпечення

співвідношення ціни та якості. Для цього бюджетні асигнування мають ґрунтуватися на детальному аналізі потреб та потенційних вигод від інвестицій у соціальну інфраструктуру. Однак покладатися лише на державні кошти може бути недостатньо [7].

Для того, щоб забезпечити необхідні кошти для соціальної інфраструктури, важливо шукати інноваційні та ефективні варіанти фінансування. Креативні інвестиційні рішення, такі як державно-приватне партнерство, можуть бути корисними не лише для забезпечення додаткових коштів, але й для використання навичок та ресурсів приватного сектору.

Державно-приватне партнерство – це ефективний спосіб фінансування соціальної інфраструктури. Поєднуючи ресурси державного та приватного секторів, можна забезпечити необхідні кошти для розвитку, одночасно гарантуючи, що проєкт відповідає потребам громадськості [11]. Це також забезпечує підзвітність за використання державних коштів, оскільки приватний сектор, ймовірно, буде більш старанним в управлінні цими коштами.

Крім того, державно-приватне партнерство може бути корисним і з регуляторної точки зору. Завдяки залученню як державного, так і приватного секторів, проєкт може отримати вигоду від кращого регулювання, оскільки обидві сторони беруть на себе відповідальність за виконання своїх функцій. Це допомагає забезпечити належне управління проєктом, а також гарантує, що будь-які ризики, пов'язані з ним, будуть ідентифіковані та врегульовані.

Для успішної реалізації проєктів соціальної інфраструктури важливо, щоб державний і приватний сектори могли працювати разом на взаємовигідній основі. Це означає, що умови партнерства повинні бути узгоджені та дотримуватися обома сторонами, а всі зацікавлені сторони повинні мати чітке розуміння своїх ролей і обов'язків. Спільна робота цих двох секторів допоможе забезпечити ефективне управління проєктом, а також дозволить обом сторонам отримати вигоду від партнерства.

Соціальна інфраструктура є важливою складовою розвитку будь-якої країни, оскільки вона надає громадянам необхідні послуги, підтримку та ресурси

для забезпечення безпечного та комфортного середовища проживання. Тому для урядів важливо розуміти найважливіші принципи, що лежать в основі розвитку та підтримки потужної соціальної інфраструктури. Зокрема до них відносять такі принципи як *об'єктивність, універсальність, законність, достатній та поступовий розвиток* [16].

Принцип об'єктивності передбачає, що розвиток соціальної інфраструктури повинен базуватися на об'єктивних критеріях – уряди повинні базувати свої рішення на даних і доказах, а не на особистих уподобаннях чи думках. Мета полягає в тому, щоб гарантувати, що проєкти будуть спрямовані на ті сфери, які найбільше потребують допомоги, і матимуть найбільший вплив на соціальну інфраструктуру країни [10].

Крім того, цей принцип також заохочує уряди враховувати інтереси всіх зацікавлених сторін при прийнятті рішень – вони повинні враховувати інтереси громадян, бізнесу та інших суб'єктів при прийнятті рішень щодо розвитку соціальної інфраструктури.

Принцип універсальності означає, що соціальна інфраструктура повинна бути доступною для всіх громадян без будь-якої дискримінації – всі громадяни повинні мати доступ до однакового рівня ресурсів і можливостей, незалежно від статі, класу чи раси [12]. Уряди також повинні забезпечити, щоб їхні проєкти соціальної інфраструктури були справедливими та інклюзивними, надаючи можливість усім громадянам отримати вигоду від цих проєктів.

Принцип законності передбачає, що розвиток соціальної інфраструктури має відбуватися відповідно до законів країни – уряди повинні забезпечити відповідність своїх проєктів законам і нормативним актам своєї країни, а також міжнародним стандартам. Це важливо для забезпечення цілісності проєкту, оскільки це допоможе уникнути будь-яких потенційних конфліктів або юридичних проблем.

Принцип достатнього розвитку передбачає, що уряди не повинні інвестувати в розвиток соціальної інфраструктури більше, ніж необхідно [5]. Для урядів важливо пам'ятати про свої фінансові ресурси та не допускати перевитрат

на будь-який конкретний проєкт – вони повинні визначити свої пріоритети й відповідно до них розподіляти кошти.

Таким чином, для того, щоб сприяти розвитку соціальної інфраструктури, Україна має зосередитися на зростанні своєї економіки, повинна забезпечити стабільність уряду, а її лідери повинні активно працювати над тим, щоб країна розвивалася. Розвиток соціальної інфраструктури України також повинен відповідати законам і нормативним актам країни та будь-яким міжнародним конвенціям і договорам, учасником яких вона є. Окрім цього, необхідно враховувати природні, кліматичні та демографічні фактори розвитку соціальної інфраструктури України.

1.3. Основні показники оцінки стану соціальної інфраструктури країни

Соціальна інфраструктура України має велике значення для загального стану здоров'я країни та її громадян. Для того, щоб правильно оцінити стан соціальної інфраструктури, важливо розглянути індекси капітальних інвестицій у різні види економічної діяльності країни.

Використання індексів капітальних інвестицій у соціальну інфраструктуру є важливою частиною оцінки стану соціальної інфраструктури країни. Ці індекси допомагають виміряти рівень інвестицій, що вкладаються в інфраструктуру країни, і дають уявлення про те, чи є поточний рівень інвестицій достатнім або потребує збільшення, також вони можуть бути використані для вимірювання того, наскільки добре функціонує інфраструктура країни порівняно з іншими країнами, і можуть вказувати на рівень економічного зростання, який можна очікувати в майбутньому. Результати дослідження наведені у таблиці 1.1.

Індекс капітальних інвестицій в освіту в Україні знизився на 52% у період 2017-2021 років. Це призвело до зменшення доступу до якісної освіти для багатьох людей, а також до браку ресурсів для вчителів та шкіл. Таке зменшення капітальних інвестицій значною мірою пов'язане зі скороченням державних видатків на освіту, а також зменшенням приватних інвестицій.

Таблиця 1.1

**Індекси капітальних інвестицій у соціальну інфраструктуру у 2017-
2021 роках**

Вид економічної діяльності	2017	2018	2019	2020	2021	Динаміка 2017-2021 рр.		
						Абс. відхил.	Відн. відхил.	Темп приросту
Освіта	168,4	108,4	131,6	54,3	81,3	-87,1	48%	-52%
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	189,5	105,8	146,6	52,5	179,1	-10,4	95%	-5%
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	165,9	185,8	117,1	28,9	201,5	35,6	121%	21%
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	113	149,1	100,3	60,8	125,0	12,0	111%	11%
Тимчасове розміщення й організація харчування	102,9	106,7	148,7	55,2	110,9	8,0	108%	8%

Джерело: розроблено автором на основі [15].

Індекс капітальних інвестицій в охорону здоров'я та надання соціальної допомоги зменшився на 5% у період зазначених в таблиці років. Це призвело до зниження можливостей отримання медичної та соціальної допомоги для багатьох людей, до нестачі ресурсів для лікарень та соціальних служб.

Індекс капітальних інвестицій у мистецтво, спорт, розваги та відпочинок зріс на 21% у період 2017-2021 років. Це призвело до покращення умов відвідування зазначених напрямів діяльності для широкого загалу, а також до збільшення ресурсів для організацій та підприємств, які займаються цими видами діяльності.

У період 2017-2021 років загалом спостерігається тенденція до зменшення індексів капітальних інвестицій у соціальну інфраструктуру. Однак були й винятки, і в деяких видах економічної діяльності спостерігалось зростання інвестицій.

Наприклад, у період 2017-2021 років індекс капітальних інвестицій у тимчасове розміщування й організація харчування зріс на 8% – свідчить про те, що в цьому конкретному секторі було більше інвестицій, ніж раніше, що може бути ознакою покращення економіки. З іншого боку, за той самий період в інших видах економічної діяльності індекс капітальних інвестицій знизився.

Доцільним є дослідження стану соціальної інфраструктури за її складовими, включаючи такі складові, як: житлово-комунальну, освітню, медичну та соціальну [14]. Результати даного дослідження вираженні у таблиці 1.2.

Житлово-комунальна складова соціальної інфраструктури України має особливе значення, оскільки вона забезпечує громадянам доступ до таких базових потреб, як тепло, гаряча вода та електроенергія, а також дозволяє належним чином утилізувати відходи.

Стан житлово-комунальної складової покращився за останні кілька років завдяки збільшенню інвестицій, але все ще існують певні проблеми, які потребують вирішення. Наприклад, існує високий рівень енергоефективності будівель, в яких проживають українці, що призводить до високих витрат на енергоносії для домогосподарств.

Таблиця 1.2

Показники стану складових соціальної інфраструктури

	2017	2018	2019	2020	2021
Складова житлово-комунального господарства					
Темп зростання (зниження) прийнятого в експлуатацію житла, %	113,4	94,3	126,9	76,6	135,3
Індекс капітальних інвестицій у житлове будівництво, %	105,1	85,1	96,8	62,1	124,4
Освітня складова					
Кількість дітей у дошкільних закладах, тис. осіб	1 304	1 278	1 230	1 151	1 111
Кількість учнів загальноосвітніх закладів, тис. осіб	3 922	4 042	4 138	4 211	4 230
Кількість учнів, слухачів професійно-технічних навчальних закладів, тис. осіб	147	137	131	128	131
Кількість студентів вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації, тис. осіб	1 330	1 322	1 266	1 142	1 047
Медична складова					
Забезпеченість населення лікарями усіх спеціальностей, тис. осіб	186,18	185,68	184,71	179,60	143,89
Планова ємність амбулаторно-поліклінічних закладів, кількість відвідувань за зміни.	922 880	926 469	920 405	929 043	831 087

Продовження табл. 1.2

Складова соціального забезпечення					
Рівень забезпечення місцями у будинках-інтернатах для громадян похилого віку, кількість будинків.	286	284	282	281	282

Джерело: розроблено автором на основі [15].

Крім того, в деяких регіонах відсутній доступ до чистої питної води. У 2017-2021 роках темпи приросту введеного в експлуатацію житла в Україні зросли на 19%. Таке зростання відбулося здебільшого завдяки зусиллям країни, спрямованим на покращення житлової інфраструктури. Уряд надавав стимули забудовникам, такі як субсидії, податкові пільги та зниження відсоткових ставок за кредитами. Це дозволило забудовникам будувати більше житла та сприяло збільшенню житлового фонду в країні. Індекс капітальних інвестицій у житлове будівництво також зріс на 18%. Це зростання відбулося переважно завдяки високому попиту населення на житло. Уряд також надав стимули, щоб заохотити інвесторів вкладати кошти в проєкти будівництва житла.

Освітня складова соціальної інфраструктури України також є важливим фактором добробуту громадян країни. За останні кілька десятиліть система освіти в країні значно покращилася, але все ще існують певні проблеми, які потребують вирішення. Наприклад, освітня нерівність залишається головною проблемою, оскільки існує велика різниця між якістю освіти в сільській та міській місцевості. Крім того, існує потреба у збільшенні інвестицій в освіту з метою модернізації освітньої інфраструктури країни, а також для забезпечення того, щоб студенти здобували якнайкращу освіту. З 2017 по 2021 рік кількість дітей у дошкільних закладах в Україні зменшилася на 15%. Це відбулося переважно через загальне скорочення населення. Уряд також скоротив кількість дошкільних закладів у країні та заохочував батьків віддавати дітей до приватних центрів догляду за дітьми. Кількість учнів загальноосвітніх навчальних закладів

зросла на 8%. Це відбулося переважно завдяки підвищенню якості освіти в країні. Уряд інвестував більше ресурсів і грошей в освітню галузь та створював стимули для залучення більшої кількості учнів до загальноосвітніх навчальних закладів. Кількість учнів та слухачів професійно-технічних навчальних закладів зменшилася на 11%. Це відбулося переважно через зменшення кількості вакансій у країні. Як наслідок, менше людей були зацікавлені в отриманні професійно-технічної освіти. Кількість таких учнів зменшилася на 11%, що є значним показником. Таке зменшення, ймовірно, пов'язане зі зміною економічних та освітніх пріоритетів країни, а також зі змінами на ринку праці. Кількість студентів вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації зменшилася на 21%. Таке зменшення, ймовірно, пов'язане з нещодавною рецесією, яка різко скоротила обсяг доступного фінансування освіти, а також зі зміною економічних та освітніх пріоритетів країни.

Медична складова соціальної інфраструктури є важливим чинником добробуту громадян України. Медична система в Україні перебуває в перехідному періоді, оскільки країна рухається до більш сучасної, західної системи. Однак все ще існують певні проблеми, які потребують вирішення. Наприклад, у деяких сільських районах відсутній доступ до медичних послуг, а доступ до певних видів лікування та процедур може бути ускладнений у певних регіонах. Крім того, медична інфраструктура країни потребує модернізації, щоб громадяни отримували найкраще медичне обслуговування. Протягом досліджуваного періоду забезпеченість населення лікарями усіх спеціальностей зменшилася на 23%. Це, ймовірно, пов'язано зі зменшенням кількості студентів-медиків і зміною освітніх пріоритетів країни. Планова ємність амбулаторно-поліклінічних закладів зменшилася на 10%, що є відносно невеликим зменшенням порівняно з іншими зменшеннями в соціальній інфраструктурі країни. Таке скорочення, ймовірно, пов'язане зі зменшенням обсягів фінансування медичних послуг.

Компонент соціального забезпечення соціальної інфраструктури України є важливим фактором забезпечення добробуту її громадян. За останні роки

система була вдосконалена, але все ще є місце для вдосконалення. Протягом досліджуваного періоду рівень забезпечення місцями у будинках-інтернатах для громадян похилого віку зменшився лише на 1%. Таке зниження, ймовірно, пов'язане з невеликою кількістю вільних місць у таких закладах, а також зі зміною пріоритетів у країні.

Окрім цього варто враховувати суму прямих збитків, завданих соціальної інфраструктурі України через війну. Дані даного дослідження наведені у таблиці 1.3.

Таблиця 1.3

Оцінка збитків соціальної інфраструктури станом на грудень 2022 року

Галузь	Прямі втрати, \$ млрд
Освіта	8,6
Культура, туризм, спорт	2,2
Охорона здоров'я	1,7
Соціальна сфера	0,2

Джерело: розроблено автором на основі [4Error! Reference source not found.].

Війна сильно вплинула на навчальні заклади України. Незліченна кількість шкіл, університетів та інших навчальних закладів були зруйновані або пошкоджені. Це вплинуло на освітні можливості, доступні в Україні, оскільки багато студентів не змогли здобути освіти через руйнування. Крім того, шкода, завдана навчальним закладам, має довготривалий вплив на економіку, а брак добре освіченої робочої сили впливає на економічне зростання. Заклади культури, такі як бібліотеки, музеї та інші культурні центри, значно постраждали внаслідок війни. Багато з цих об'єктів було зруйновано або пошкоджено, внаслідок чого український народ втратив доступ до своєї культурної спадщини та історії. Руйнування закладів охорони здоров'я було руйнівним для України. Лікарні, поліклініки та інші медичні установи були зруйновані, залишивши

український народ без доступу до життєво необхідної медичної допомоги. Це суттєво вплинуло на стан здоров'я населення України, оскільки багато людей не змогли отримати необхідну медичну допомогу. Соціальні інституції, такі як церкви, громадські центри та інші соціальні організації, також сильно постраждали. Ці установи важливі для об'єднання людей та надання допомоги тим, хто її потребує.

Отже, щоб правильним шляхом оцінити стан соціальної інфраструктури, важливо розглянути індекси капітальних інвестицій у різні види економічної діяльності країни. Стан цієї складової покращився за останні кілька років завдяки збільшенню інвестицій, але все ще існують певні проблеми, які потребують вирішення. Таке зменшення, ймовірно, пов'язане зі зміною економічних та освітніх пріоритетів країни, а також зі змінами на ринку праці та з нещодавньою рецесією, яка різко скоротила обсяг доступного фінансування освіти, а також зі зміною економічних та освітніх пріоритетів країни.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В КРАЇНАХ ПІСЛЯ ВІЙНИ

2.1. Досвід відновлення та модернізації соціальної інфраструктури розвинутих країн світу після Другої світової війни

Інформаційний простір насичений прикладами процесу відновлення країн після Другої світової війни. Більшість громадян країн, які були залучені до війни, сімдесят років тому вважали, що Друга світова війна стане останньою континентальною війною, у якій будуть використані всі види озброєнь. Жорстокість та масштабність війни призвели до трагедії, у результаті якої загинуло понад 60 мільйонів людей, а Європа зазнала значних руйнувань.

Європа успішно здійснила процес відновлення після Другої світової війни за 25 років. Через три роки після закінчення війни відбувалося економічне зростання та реставрація інфраструктури. Після війни, зусилля зосереджувалися на відновленні національних інфраструктур, зокрема залізниць, шляхів, мости, аеропортів та інших транспортних мереж, які були важливі для економіки та руху населення. Відновлення соціальних інфраструктурних об'єктів, таких як школи, лікарні та інші медичні заклади, стали важливим елементом відновлення зруйнованого суспільства. У процесі відновлення використовувалися імпортовані товари з Америки та субсидії від США та Канади. Проте, цей підхід не був ефективним на довготривалу перспективу, тому була розроблена програма інвестиційного підґрунтя, яка була відома як «План Маршалла». Ця програма мала економічні та технічні компоненти, які допомагали Європі не тільки відновити, але й розвивати її економіку [18].

Відомі історично-політичні особистості, як приклад – Вінстон Черчилль, називав цей план — найбезкорисливішим актом в історії. Не дивлячись на те що він насправді допоміг Європі відбудувати свій ринок, свою інфраструктуру та

відновити становище країни після війни, а також забезпечити себе «мирним небом», тобто без війн, сім десятиліть поспіль.

Після другої світової війни, Німеччина стала свідком значних збитків по своїй соціальній інфраструктурі, зокрема в міському житловому фонді, що призвело до безробіття тисяч, навіть мільйонів людей. Велику увагу приділяли відновленню національних інфраструктурних об'єктів, а також соціальної інфраструктури, зокрема лікарень та шкіл. Німеччина вклала значні зусилля в модернізацію своєї інфраструктури, зокрема в розвиток системи транспорту та енергетики. Були розроблені програми, спрямовані на покращення якості життя населення, зокрема реконструкція житлових будівель та будівництво нових квартир. Німеччина також підтримала та взяла участь в плані Маршалла.

У зусиллях забезпечити економічну стабільність країни, Німеччина була розділена на західну та східну частини, що призвело до дисбалансу в різних виробничих силах обох частин країни. Проте, після об'єднання країни в 1990 році, була вкладена значна сума грошей, яка склала 2 трильйони євро, з яких 300 мільярдів були спрямовані на відновлення та модернізацію інфраструктури східної Німеччини [19]. Програма стимулів для будівництва житлової та комерційної інфраструктури, відома як «велике будівництво», сприяла відновленню західної Німеччини. Досвід відновлення та модернізації соціальної інфраструктури Німеччини показав, що інвестування у розвиток інфраструктури та підтримку економіки може допомогти країні відновитися після війни або іншої кризової ситуації.

Також важливою складовою успіху Німеччини було впровадження реформ, які сприяли модернізації економіки, зменшенню безробіття та підвищенню конкурентоспроможності країни. Наприклад, були зменшені податки для підприємств, спрощена бюрократія та залучення іноземних інвестицій. У результаті цих заходів, Німеччина стала однією з найбільш розвинених та конкурентоспроможних країн світу.. Досвід Німеччини показав, що інвестування у розвиток інфраструктури, реформи, підтримка підприємств та

людського капіталу можуть стати основою успіху для країни та сприяти її розвитку.

Далі розглянемо, до прикладу, країну-сусіда – Польщу: втрати країни були значними через Другу світову війну та, як наслідок, окупацію. Втрати у соціальній сфері становили 55% інфраструктури охорони здоров'я, близько 14 тис. заводів, 84 тис. ремісничих майстерень, понад 350 тис. сільських господарств. Німці позбавили поляків понад 40% культурного надбання [20].

Переходячи до повоєнного відновлення Польщі, польський уряд припинив свою боротьбу за участь у плані Маршалла через тиск Радянського Союзу [21], а також відмовився від німецьких репарацій [22], що і спричинило важке економічне становище. Після 1989 р. Польща почала відновлюватись та мала економічний зріст, це було наслідком кроку залишаючи позаду комуністичний режим. Було видно, що країна почала стабілізуватися з соціальної та економічної сторони, тож в країні був приплив іноземних інвестицій [23]. Країна використовувала заходи, спрямовані на відновлення житлового фонду, підвищення якості транспортної інфраструктури та забезпечення доступу до медичної та освітньої інфраструктури, зробили значний вклад у розвиток країни.

Польща здійснила ряд економічних реформ, спрямованих на модернізацію економіки та підвищення її конкурентоспроможності, зокрема зменшення ролі державного сектору, приватизацію підприємств та розвиток зовнішньої торгівлі. Також відбувся значний розвиток інфраструктури в галузі транспорту та енергетики, що сприяло підвищенню ефективності виробництва та підтримці економічного зростання країни.

Важливим фактором успіху Польщі є також забезпечення розвитку людського капіталу. Відбулася реформа освіти, що сприяла підвищенню якості навчання та підготовці кваліфікованих кадрів для промисловості та сфери послуг. На думку економічних фахівців зазначають, що одним із чинників польського «економічного зльоту» є освіта [24].

У свою чергу «економічне диво» Південної Кореї почалося на початку 1960-х років під керівництвом військового уряду. 4 відсотки на рік і це про

реальне економічне зростання країни, враховуючи високу народжуваність це менше ніж 2 відсотки на душу населення [25]. Проте, за присутності корупції, інфляцій, залежності від іноземних інвесторів, залишало країну в надзвичайно бідному становищі, особливо до 1961 року.

Іноземні інвестиції спрямовані в інфраструктуру, після завершення війни 1953 р. та до 1961 р., сприяли повільному відновленню, навіть той факт, що Південна Корея була одна з найбільших країн-отримувачей іноземної допомоги на душу населення у світі, не впливав на пришвидшення розвитку. Корупція, загроза повтору війни, не коректне використання грошів – тільки відштовхувало іноземних інвесторів.

В кінці весни у 1961 році до влади прийшов Пак Чон Хі (Pak Chǒng-hǔi), генерал військового уряду, який і посприяв «Економічному зльоту» Південної Кореї. До державного перевороту попередній уряд створив довгостроковий план відновлення та розвитку країни, який не повністю, проте все ж таки використали для нового військового режиму. [26]

Аргументом, щодо вдалої спроби відновлення країни після війни – є перетворення аграрного суспільства на високотехнологічне суспільство. Було два кроки до 1961 р. в Південній Кореї, які зробили неймовірні зміни.

Одним з кроків можна назвати розширення освіти в дуже швидких темпах. За 15 років (1945-1960 рр.) у початкових школах кількість учнів зросла в три рази, у середніх школах — зросла у вісім разів, а у вищих школах — у десять разів відбувся зріст. Говорячи про дорослих корейців, то державні та приватні групи створили програми грамотності серед дорослого населення. Після таких дій Південна Корея отримала статус «добре освічена робоча сила» серед усіх країн порівняно з рівнем доходу.

Економічний розвиток Південної Кореї мав головну особливість, адже це розвиток був спрямований на отримання технічних навичок. Держава створила Корейський інститут науки і технологій, у 1966 р., відбулось розширення кількості професійних середніх шкіл і технікумів, де діти навчалися два роки, а

також певну кількість центрів для сприяння дослідженню та отримання технологічних знань.

Отже, з огляду на досвід відновлення та модернізації соціальної інфраструктури розвинутих країн світу можна зробити такі висновки, що після Другої світової війни було проведено значну реконструкцію в багатьох розвинутих країнах, що покращило якість життя населення, а саме застосування «Плана Маршалла», який надавав фінансову та технічну допомогу країнам Європи для відновлення їхньої економіки та інфраструктури, та ефективне використання фінансових ресурсів було ключовим фактором у процесі відновлення і модернізації соціальної інфраструктури. Перед країнами, що стикаються з відновленням після війни, стоїть завдання використовувати ці висновки для створення ефективних планів, спрямованих на відновлення соціальної інфраструктури.

2.2. Характер і динаміка розвитку соціальної інфраструктури в країнах, які брали участь у війнах у другій половині ХХ ст.

Країни, які брали участь у війнах у другій половині ХХ ст., зазнали значних руйнувань та знищень своєї соціальної інфраструктури.

Це спричинило серйозні виклики для процесу процес відновлення та реконструкції соціальної інфраструктури. Дослідження характеру та динаміки розвитку соціальної інфраструктури в цих країнах є важливим завданням, що допоможе зрозуміти ефективність розвитку соціальної інфраструктури, це продемонструє, чи країна буде успішною у відновленні, чи потрапить до списку країн з негативним прикладом, таких як Афганістан.

Аргументація того, що Афганістан це негативний приклад, має декілька складових. Перша складова аргументації: нераціональне використання коштів, що мало відповідні наслідки на інвестування з боку міжнародних джерел. Колишній чиновник з агентства США з міжнародного розвитку, Девід Марсен, сказав в інтерв'ю уряду дану цитату: *«Під час сплеску до Афганістану йшли*

величезні кількості людей і грошей. Це як налити багато води у воронку. Якщо наливати швидко, вода переливається з воронки на землю. Ми залили землю». (переклад з англ. мови мій. – К.С.) [28]

Фінансові інвестори наполягали на тому, щоб значну частину їх вкладу було витрачено на освіту, бо вбачали у цьому правильність. Слова афганців свідчили про зворотню модель фінансування у сфері освіти, вони казали, що побудовані школи поруч з іншими порожніми школами не мають як такого сенсу. Коли офіцер спецназу урядовцям брав інтерв'ю з місцевими афганцями, то вони підтвердили, що насправді школи їм не потрібні, що вони не хочуть, щоб будували школи. Адже афганці зазначали, що їх діти будуть як вони, будуть пасти кіз, що освіта і школа ніякої користі не принесе. [29]

Друга складова аргументації: корупція та невірний, в плані ефективності, контроль за використанням інвестиційних проєктів. Відомий економіст, Майкл Каллен, який спеціалізувався на державному секторі Афганістану, наголосив, що більша частина грошей з фінансування опинилися в кишенях підрядників афганських чиновників, хоча ці кошти йшли на школи, клініки та дороги. [30]

Варто звернути увагу на іншу ситуацію, коли переговори між сторонами розпочатого конфлікту не вдаються або зриваються, одним із наслідків може бути війна. Теоретики соціальної ідентичності, як правило, не погоджуються з тим, що невдача в переговорах дорівнює війні, оскільки вони вважають насильство, в тому числі й війну, частиною нашої природи, і безумовно, це має великий вплив на соціальну структуру країн, які беруть участь у таких сумних історичних сценаріях.

Наприклад, Індія та Пакистан – дві держави, які здобули незалежність разом у 1947-1948 роках. Після здобуття незалежності між двома країнами сталося чимало насильства, часто між мусульманами та індусами, які жили поруч, і це призвело до циклу нападів з метою помсти.

Сьогодні в Індії існує «верховенство права», всі громадяни є рівними й підпорядковуються юрисдикції одного органу влади. У сфері освіти досягнуто величезного прогресу. Понад 100 мільйонів дітей здобувають освіту на

початковому рівні. Зростання кількості дітей на середньому рівні також вражає. Освіта на рівні коледжів та університетів також надзвичайно зросла. Сьогодні в Індії налічується близько 300 університетів. [31, с. 25]. Уряд Індії також взявся за диверсифікацію освіти на рівні старшої школи, коледжів та університетів. У 1986 році уряд Індії запровадив нову освітню політику, яка зробила більший акцент на якості освіти, особливо на шкільному рівні. Особливу увагу було приділено освіті жінок та відсталих верств населення.

Історично найвищий рівень відвідування школи й Індії був серед міських чоловіків. Вже в 1950-х роках 90% цієї групи відвідували школу на початковому рівні або вище. На противагу цьому, найбільш знедоленою групою є жінки, які живуть у сільській місцевості Індії. У 1950-х роках лише 25% цієї групи відвідували принаймні початкову школу. Жінки, народжені після 1970-х років, мають набагато більше шансів отримати користь від освіти. Відсоток сільських жінок, які відвідували початкову школу або вище, збільшився з близько 30% у 1960-х роках до близько 70% у 1990-х роках [32].

З роками кількість закладів охорони здоров'я в Індії значно зросла. У 1950 р. в даній країні було лише 2,717 лікарні. У 1991 році їх було 11 174. У 2000 році їх кількість зросла до 18 218 [33].

Сьогодні Індія має найбільшу кількість медичних коледжів у світі і є одним з найбільших виробників лікарів. Приблизно 15 000 нових лікарів отримують кваліфікацію щороку. Також Індія є четвертим найбільшим виробником ліків у світі, а також великим експортером ліків.

У Пакистані зазвичай доводиться стикатися з багатьма обмеженнями: суспільними, сімейними, соціальними та психологічними. З моменту свого заснування у 1947 році там існують такі соціальні проблеми: неписьменність, бідність, безробіття, перенаселення, дитяча праця, погана інфраструктура охорони здоров'я, несправедливість, економічна нестабільність. Та все ж, варто зазначити, що з часу здобуття незалежності, у Пакистані збільшилася освітня інфраструктура (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1

Освітні заклади у Пакистані

Заклади	Роки	
	1947-48	1996-97
Початкові школи	8413	155530
Середні школи	2598	25000
Коледжі/професійні навчальні заклади	40	959
Університети	2	37

Джерело: складено за даними[34].

Аналогічна ситуація спостерігається і з закладами охорони здоров'я (рисунок 2.1).

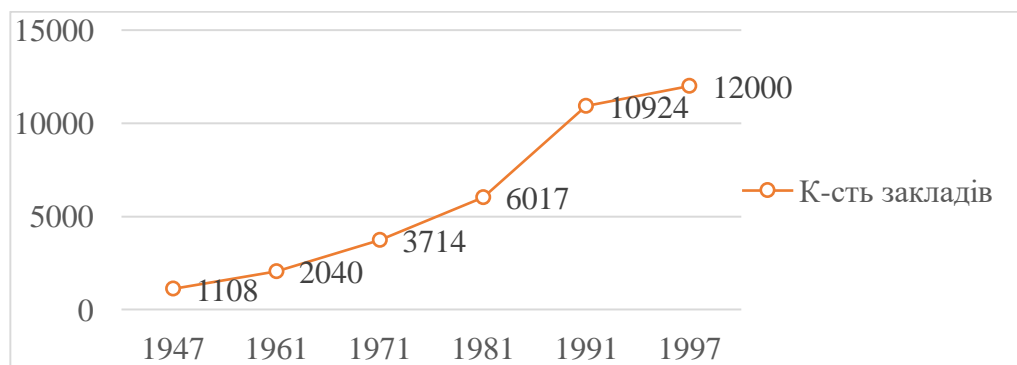

Рис. 2.1. Кількість закладів охорони здоров'я у Пакистані 1947-1997 роках, [35].

Залізничі колись були основним видом транспорту в Пакистані. На піку свого розвитку між 1955-1960 рр. залізничі обслуговували 73% вантажних перевезень, порівняно з менш ніж 4% у 2011 році. Між 1990-91 і 2010-11 рр. загальна довжина залізничних колій скоротилася на 11%, з 8 775 до 7 791 км. Загальний обсяг перевезених вантажів і пасажирів зменшився з 5,709 до 3,925 млн тонн (31%) і з 84,9 до 58,9 млн (31%), відповідно. Протягом 2005-10 рр. федеральні витрати на залізницю становили 45,5 млрд рупій, порівняно зі 155 млрд рупій на національні автомагістралі. На даний час пакистанським

залізницям потрібно 21-28 днів, щоб доставити вантаж на відстань 1800 км, що в чотири-сім разів повільніше, ніж у США та Китаї, відповідно [36].

Дві інші країни, які часто перебувають у стані конфлікту, - це сусідні Іран та Ірак. Ісламська революція 1979 року спричинила хвилю тенденції до специфічного дискурсу, який можна назвати «дискурсом пригноблених», в якому бідні та знедолені перебувають у центрі уваги, а ресурси суспільства мобілізуються переважно в напрямку покращення їхніх економічних та соціальних умов. Крім того, восьмирічна ірано-іракська війна (1980-1988) посилила цей дискурс, і нова політична система спиралася на нижчий клас суспільства, щоб просунути війну вперед, стабілізувати основи своєї влади й зміцнити свою ідеологію.

Після Ісламської революції 1979 року в Ірані освітня система країни зазнала якісних і кількісних змін. На сьогодні Іран має 46 університетів, 60 вищих технічних навчальних закладів, близько 200 коледжів/вищих інститутів/професійних шкіл та низку педагогічних коледжів [37].

За останні кілька десятиліть Іран досяг значного прогресу в різних компонентах своєї системи охорони здоров'я, таких як початок дискусії щодо етики медичних досліджень, визначення пріоритетів і створення механізмів моніторингу, а також збільшення потенціалу для проведення та публікації досліджень, про що також красномовно свідчить статистика соціальної інфраструктури Ірану у даній галузі (рисунок 2.2).

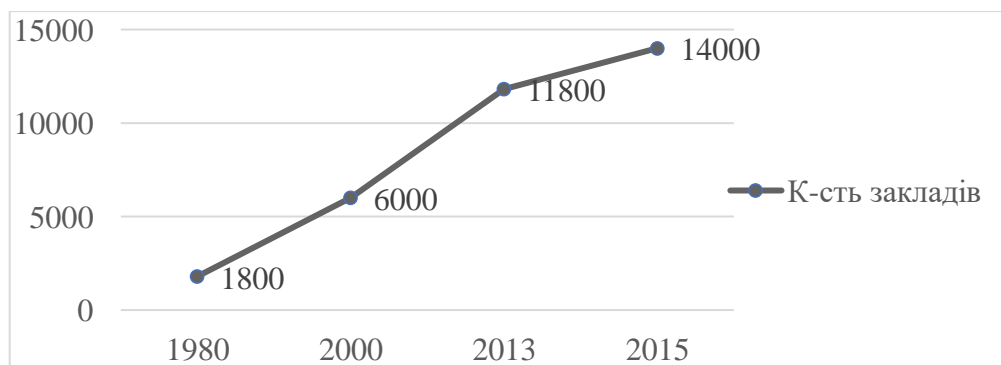

Рис. 2.2. Кількість закладів охорони здоров'я в Ірані 1980-2015 рр., [38].

В Іраку якість освітньої системи внаслідок ірано-іракської війни (1980-88 рр.) спочатку погіршилася. Наприклад, рівень охоплення початковою освітою знизився до 85% у 1988 році. Після санкцій у 90-х роках якість системи освіти різко знизилася. Кількість будівель, призначених для початкових шкіл, зменшилася з близько 9 тисячу 1989/90 навчальнім році до близько 7.5 тисяч у 1997/98. Тим часом країна пережила демографічне зростання з приблизно 17 мільйонів у 1990 році до 26 мільйонів у 2002 році. За оцінками Міністерства освіти (1999-2000 рр.), щоб задовольнити потреби зростання населення і ліквідувати навчання у дві зміни, необхідно було побудувати 6 648 нових початкових і середніх шкіл, а 5 940 шкіл потребували реконструкції або капітального ремонту [39].

До 1989 року система охорони здоров'я Іраку функціонувала під керівництвом добре підготовлених лікарів і фахівців. Того року Міністерство охорони здоров'я керувало 172 сучасними державними лікарнями, 1200 центрами первинної медико-санітарної допомоги і 850 громадськими центрами охорони здоров'я з річним бюджетом у 450 мільйонів доларів. Хоча ірансько-іракська війна була жорстокою, вона велася переважно сухопутними військами, що дозволило зберегти інфраструктуру охорони здоров'я неушкодженою.

Розвиток закладів охорони здоров'я та лікарів висвітлює загальну траєкторію економічних і соціальних показників Іраку до 1980-х років: вражаюче зростання, за яким послідував не менш драматичний крах під час війни в Перській затоці 1991 року та її наслідків. Тим не менш, зростання потенціалу охорони здоров'я в середині ХХ століття створює важливий історичний прецедент для тих, хто прагне відновити його сьогодні в країні, що має спадщину професіоналізму та досвіду [40].

Напруженість у відносинах між Тайванем і Китайською Народною Республікою (КНР) також залишається високою. Тайванська система освіти мала особливості, які сприяли її вражаючому економічному успіху. По-перше, до 1950 року вже була створена інфраструктура для базової освіти, яка охоплювала досить широкі верстви населення. По-друге, у 1949-50 роках з материка прибула

готова пропозиція високоосвіченої робочої сили, щоб замінити японців і розпочати процес розбудови місцевої економіки.

Починаючи з середини 1990-х років, вища освіта на Тайвані переживала період безпрецедентного розвитку у відповідь на глобальну конкуренцію, внутрішні політичні вибори та швидкі соціальні зміни. Наприклад, у 1950 році існувало лише сім вищих навчальних закладів (ВНЗ); у 1986 році їх кількість зросла до 105 (у 15 разів), а у 2012 році - до 163.

У 2018 році кількість шкіл на Тайвані становила 10 884 000 одиниць. Це більше, ніж у 2017 році, коли цей показник становив 10 882 000 одиниць. Дані про кількість шкіл на Тайвані оновлюються щороку, і в середньому становлять 5 900 500 одиниць з липня 1951 року по 2018 рік, з 68 спостережень. Дані досягли історичного максимуму в 11 496 000 одиниць у 2013 році та рекордного мінімуму в 1 504 000 одиниць у 1951 році [41].

За часів Мао у Китаї освітня система страждала від пропаганди та знецінення інтелектуальної діяльності. Під час Культурної революції в 1960-70-х роках школи закривалися, вчителі зазнавали переслідувань, молодь йшла працювати в сільську місцевість, а людям доводилося вчитися таємно. Однак, у 2021 році в Китаї налічувалося 529 300 навчальних закладів усіх видів і всіх рівнів.

Отже, проаналізувавши соціальну політику країн, котрі брали участі у війнах в другій половині ХХ століття, ми можемо дійти до наступного висновку. В багатьох країнах, які брали участь у війнах у другій половині ХХ століття, окрім Афганістану, соціальна інфраструктура динамічно розвивалася, про що свідчать статистичні результати даного дослідження. Зокрема, можна виділити такі країни, як Індія, Тайвань, Іран. Разом з тим, характер і динаміка розвитку соціальної інфраструктури висвітлює загальну траєкторію економічних і соціальних показників країн, які брали участь у війнах у другій половині ХХ століття.

РОЗДІЛ 3

СТИМУЛЮВАННЯ ВІДНОВЛЕННЯ ТА МОДЕРНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УКРАЇНІ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

3.1. Регресійна модель повоєнного відновлення соціальної інфраструктури України

Для визначення впливу основних чинників, ми провели лінійно-регресійний аналіз. Визначили, що для факторних змінних доцільно використовувати найголовніші чинники впливу на повоєнне відновлення соціальної інфраструктури України. Створення економетричної моделі:

Залежна змінна: зростання валового внутрішнього продукту. Дане значення обране як таке, що здатне якнайкраще відобразити успішність відновлення економічних потужностей держави.

Незалежні змінні:

X1 = показники виконання Державної соціально-економічної програми "Доступне житло"

X2 = кількість місць у закладах дошкільної освіти

X3 = охоплення дітей закладами дошкільної освіти, відсотків до кількості дітей відповідного віку

X4 = кількість лікарняних ліжок на 10 000 населення

X5 = середній розмір призначеної місячної пенсії пенсіонерам

X6 = середньомісячна заробітна плата

*Статистичні дані щодо незалежних змінних отримані з інтернет-порталу Держстату України та електронного ресурсу «Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву».

Моделювання проводиться в середовищі IBM SPSS з використанням лінійної регресії. За результатами регресійного аналізу:

Зведення моделі

Модель	R	R-квадрат	Скорегований R-квадрат	Стандартна помилка оцінки
1	,940 ^a	,745	745	169018,0930

А) Предиктори: (константа), Середній розмір призначеної місячної пенсії пенсіонерам, Кількість місць у закладах Дошкільної освіти, Показники виконання Державної соціально-економічної програми "Доступне житло", кількість квартир Кількість лікарняних ліжок на 10 000 населення, Охоплення дітей закладами дошкільної освіти, відсотків до кількості дітей відповідного віку. Середньомісячна заробітна плата.

Значення R-квадрат дорівнює 0,884, тобто зміна залежної змінної «приріст ВВП» на 88,4% пов'язані зі змінами незалежних факторів.

Такий показник є доволі високим і передбачувано нижчим за 95%, оскільки соціальна інфраструктура є лише одним з факторів, що впливають на економічне зростання, інші фактори – не пояснені моделлю 11,6%.

ANOVA^a

Модель	Сума квадратів	ст.св.	Середній квадрат	F	Знач.
1 Регресія	1,088E+12	6	1,814E+11	6,350	,030 ^b
Залишок	1,428E+11	5	2,857E+10		
Всього	1,231E+12	11			

а. Залежна змінна: Приріст ВВП, млн грн.

б. Предиктори: (константа), Середній розмір призначеної місячної пенсії пенсіонерам, Кількість місць у закладах дошкільної освіти, Показники виконання Державної соціально-економічної програми "Доступне житло", кількість квартир Кількість лікарняних ліжок на 10 000 населення, Охоплення

дітей закладами дошкільної освіти, відсотків до кількості дітей відповідного віку, Середньомісячна заробітна плата.

F-статистика дорівнює 6,350 з p-value 0,03 (значення менше за 0,05, а отже нульова гіпотеза може бути відхилена), тобто модель адекватна.

Таблиця: Коефіцієнти^a

Модель	Нестандартизовані коефіцієнти		Стандартизовані коефіцієнти	Т	Знач.
	В	Стандартна помилка	Бета		
1 (Константа)	3376715,047	24250,399		1,392	,223
Кількість місць у закладах дошкільної освіти	7804,830	3236,769	,975	2,411	,061
Охоплення дітей закладами дошкільної освіти, відсотків до кількості дітей відповідного віку	-166373,187	56200,766	-1,685	-2,960	,032
Показники виконання Державної соціально-економічної програми "Доступне житло", кількість квартир	-58,453	222,651	-,076	-,263	,803
Середньомісячна заробітна плата	143,248	94,569	1,710	1,515	,190
Кількість лікарняних ліжок на 10 000 населення	-36352,242	21159,481	-,886	-1,718	,146

Продовження таблиці: Коефіцієнти^a

Середній розмір призначеної місячної пенсії пенсіонерам	-135,089	490,382	-,323	-,275	,794
---	----------	---------	-------	-------	------

Проблема першої ітерації моделі полягала в низьких показниках значущості більшості незалежних змінних. Проблема була вирішена шляхом оптимізації моделі з вилученням найменш значущих змінних за значенням *p*-value.

Таким чином, третя ітерація моделі містить в собі показники X1, X3, X4, X6. Показники X2 та X5 вилучені.

Зведення моделі

Модель	R	R-квадрат	Скорегований R-квадрат	Стандартна помилка оцінки
1	,939 ^a	,882	,784	155351,4888

a. Предиктор: (константа), Середній розмір призначеної місячної пенсії пенсіонерам, Кількість місць у закладах дошкільної освіти, Кількість лікарняних ліжок на 10 000 населення, охоплення дітей закладами дошкільної освіти, відсотків до кількості дітей відповідного віку. Середньомісячна заробітна плата.

ANOVA³

Модель	Сума квадратів	ст.св.	Середній квадрат	F	Знач.
1 Регресія	1,086E+12	5	2,173E+11	9,004	,009 ^b
Залишок	1,448E+11	6	2,413E+10		
Всього	1,231E+12	11			

a. Залежна змінна: Приріст ВВП, млн грн.

b. Предиктори: (константа), Середній розмір призначеної місячної пенсії пенсіонерам, Кількість місць у закладах дошкільної освіти, Кількість лікарняних

ліжок на 10 000 населення, охоплення дітей закладами дошкільної освіти, відсотків до кількості дітей відповідного віку. Середньомісячна заробітна плата.

Статистичні характеристики моделі майже не змінились, рівень пояснюваності залежної змінної знизився незначною мірою, адекватність моделі посилилась.

Коефіцієнти^a

Модель	Нестандартизовані коефіцієнти		Стандартизовані коефіцієнти	Т	Знач.
	В	Стандартна помилка	Бета		
1 (Константа)	3864249,958	1433743,852		2,695	,036
<i>Кількість місць у закладах дошкільної освіти</i>	7844,885	2971,741	,980	2,640	,039
<i>Охоплення дітей закладами дошкільної освіти, відсотків до кількості дітей відповідного віку</i>	-172704,965	46658,000	1,749	3,702	,010
Показники виконання Державної соціально-економічної програми «Доступне житло», кількість квартир	-58,453	222,651	-,076	-,263	,803
Середньомісячна заробітна плата	134,270	81,040	1,603	1,657	,149
<i>Кількість лікарняних ліжок на 10 000 населення</i>	39328,343	16421,928	,958	2,395	,054

Продовження таблиці: Коефіцієнти^a

Середній розмір призначеної місячної пенсії пенсіонерам	-81,000	409,019	-,194	-,198	,850
--	---------	---------	-------	-------	------

* Маркуванням позначено статистично значущі показники

а. Залежна змінна: Приріст ВВП, млн грн

Спроби вирішення значущості константи, спричиненої зменшенням кількості незалежних змінних, призвела до зниження адекватності моделі та її здатності пояснювати залежну змінну. Значущість константи як такої пояснюється неспроможністю моделі повною мірою пояснити зміни залежної змінної, що підтверджується емпіричними даними та статистичними характеристиками самої моделі. З цієї причини дана ітерація стала фінальною.

Утворене рівняння матиме наступний вигляд (для цього використовую коефіцієнт В згідно до правил інтерпретації нестандартизованих даних):

$$Y = 3864249,958 + 7844,885 * X_2 + 172704,965 * X_3 + 39328,343 * X_4$$

(Y = Зростання ВВП; X₂ = кількість місць у закладах дошкільної освіти; X₃ = охоплення дітей закладами дошкільної освіти, відсотків до кількості дітей відповідного віку; X₄ = кількість лікарняних ліжок на 10 000 населення)

Ми будували рівняння для того, аби працювати з ним у подальшому покращуючи проблему, яку ми розглядаємо. Якщо ми виявили, що в нас впливає кількість місць у закладах дошкільної освіти, то ми можемо поррахувати:

замість Y підставляємо то, що ми очікуємо від Приросту ВВП, наприклад, щоб було +8% і під це значення зрозуміти зміна якого коефіцієнта сприятиме більше всього до поточних умов зростання ВВП.

Отже, за допомогою моделей ми визначили, що з обрані фактори мають статистично значимий вплив на економічні потужності держави. Основні серед запропонованих показники, котрі мають значущий вплив на залежну змінну (Приріст ВВП) наступні змінні:

1) Кількість місць у закладах дошкільної освіти має прямий зв'язок по відношенню до залежної змінної Приріст ВВП, зміна даного показника на одне місце в заклад дошкільної освіти спричинятиме зростання на 0.980 млн грн..

2) Охоплення дітей закладами дошкільної освіти, відсотків до кількості дітей відповідного віку має прямий зв'язок по відношенню до залежної змінної Приріст ВВП, зміна даного показника на одне місце в заклад дошкільної освіти спричинятиме зростання на 1,749 млн грн.

3) Кількість лікарняних ліжок на 10 000 населення має прямий зв'язок по відношенню до залежної змінної Приріст ВВП, зміна даного показника на одне місце в заклад дошкільної освіти спричинятиме зростання на 0,958 млн грн.

3.2. Відновлення та модернізація соціальної інфраструктури відповідно до Плану відновлення України

По закінченню літа 2022 року завдяки ретельній роботі великої кількості фахівців різних напрямків, представників Кабінету Міністрів, представників Парламенту, членів Української Ради Бізнесу (104 бізнес-асоціації), українці отримали інформацію про проєкт Плану відновлення України.

План відновлення України налічує 23 розділи, з них 7 стосуються соціальної інфраструктури: будівництво, містобудування, модернізації міст та регіонів України; культура та інформаційна політика; освіта і наука; охорони здоров'я; відновлення та розбудови інфраструктури; соціальний захист; молодь та спорт. 1/9 від усіх проєктів Плану відновлення України стосується соціальної інфраструктури, більшість з них мають характер відбудови зруйнованої інфраструктури та модернізації систем розвитку. Далі представлено декілька проєктів, які здалися особливо цікавими, і в наступному пункті роботи будуть розвинуті по ідеям задля ефективного та модернізованого відновлення:

1. Відновлення та розвиток фізичної інфраструктури культури для популяризації національної ідентичності та культурного різноманіття (музеї, меморіали, культурні центри тощо);

2. Єдина система професійної освіти Об'єднання професійно-технічної та фахової передвищої освіти;

3. Відновлення та розвиток закладів охорони здоров'я інфраструктури відповідно до спроможної мережі (включно з реабілітаційними центрами).

Крім того, План відновлення передбачає розширення доступу до освіти та науки, покращення якості охорони здоров'я та соціального захисту, а також розвиток культури та спорту.

До проєктів, які входять до складу Плану відновлення, належать, зокрема, будівництво та реконструкція шкіл, лікарень, дитячих садків, культурних закладів, стадіонів та іншої соціальної інфраструктури. Також передбачено модернізацію комунікаційних мереж, в тому числі інтернету та телекомунікацій.

Проєкти плану відновлення спрямовані на забезпечення якісної та доступної соціальної інфраструктури для всіх громадян України. Вони мають значний потенціал для покращення якості життя українського народу та зміцнення соціально-економічного розвитку країни в цілому.

Важливо було б зазначити, що відновлення соціальної інфраструктури буде здійснюватись за Планом відновлення України та державі треба приділити увагу декільком факторам при реалізації проєктів:

1) Ефективне направлення коштів за їх реальною потребою

Буде час, коли буде надходити доволі великий об'єм фінансування. Дані Міністерства розвитку громад та території України свідчать про те, що Фінансова угода між Україною та Європейським інвестиційним банком «Програми з відновлення України», забезпечує Україну отриманням 340 млн євро, котрі мають бути спрямовані на відновлення соціальної інфраструктури. [45].

2) Держава інформує, що першочергово виділені кошти будуть спрямовані на проєкти відновлення життєво важливих об'єктів для людства. Такі проєкти стосуватимуться оновлення житлово-комунальних структур, оновлення або будівництво медичних закладів, відновлення та укріплення закладів освіти, створення додаткових укриттів. Колосальний ремонт і відновлення

інфраструктури країни за для надання можливості проживання осіб, які мають статус ВПО, або втратили житло через війну. Ці нюанси на оперативній нараді 8 серпня 2022 р. в режимі онлайн зазначав міністр розвитку громад на території України Олексій Чернишов [46].

3) Зміна структури населення:

Більшість людей виїхала і, на жаль, не всі повернуться, велика кількість людей загинуло, тож, як приклад, будувати велику кількість шкіл — не зрозуміло чи потрібно, аби не було диспропорції. Зміни структури населення проявляється і в тому, що може бути більше людей з обмеженими можливостями, більше людей, які стали інвалідами внаслідок війни, більше іммігрантів, більше військових – соціальна інфраструктура для цих груп населення різна. Необхідно враховувати потреби та пріоритети населення, зокрема в тих сферах, які були найбільш постраждалими під час війни, таких як охорона здоров'я, освіта, соціальна допомога та житлове будівництво.

4) Забезпечення прозорості та відповідальності:

Необхідно забезпечувати прозорість та відповідальність у процесі відновлення та модернізації соціальної інфраструктури, зокрема шляхом забезпечення громадського контролю та звітності про витрати та результати проєктів. Таким чином, важливо розробляти механізми для забезпечення широкої доступності інформації про рішення, прийняті у процесі відновлення та модернізації соціальної інфраструктури. Це можна зробити шляхом створення відкритих платформ для публічної звітності та моніторингу проєктів, які будуть доступні для перегляду та аналізу громадськістю.

5) Підтримка місцевих ініціатив:

Підтримка місцевих ініціатив та сприяння їх залученню до процесу відновлення та модернізації соціальної інфраструктури мають важливу роль, зокрема за допомогою розвитку місцевого самоврядування та створення умов для активної участі громадян у прийнятті рішень.

Важливо розуміти, що можливості держави різні та треба враховувати й цей фактор. Володимир Шевченко в листопаді 2022 р. вдало прокоментував, що

у держави немає можливості проводити якісь експерименти над своїм населенням, яке на певний момент часу має критичне становище, адже громадянам своєї країни потрібно демонструвати, що те житло, що вони втратили у воєнні часи, може повернутися в нормальному становищі й воно буде не гірше за попереднє їх майно. Хтось міг би сказати, що таким людям варто бути просто вдячними за те, що їм виділять, проте якщо слідувати й далі таким думкам, то будуть побудовані незручні хрущовки, що не модернізуватиме соціальну інфраструктуру країни за для ефективного відновлення та позиціонування себе, як конкурентоспроможної країни, по багатьох фактором.

Отже, План відновлення України налічує велику кількість проєктів, що мають великі шанси посприяти швидкому відновленню та модернізації держави. Приділяючи увагу зазначеним раніше факторам є ключовим елементом відновлення та модернізації соціальної інфраструктури відповідно до Плану відновлення України. Запровадження механізмів громадського контролю та звітності про витрати та результати проєктів, а також ефективного механізму вкладання коштів допоможе забезпечити довіру громадян у процесі відновлення та модернізації соціальної інфраструктури.

3.3. Пропозиції та рекомендації щодо підвищення ефективності відновлення соціальної інфраструктури в Україні

Україна, як і багато інших країн, зазнала значних пошкоджень у соціальній інфраструктурі внаслідок конфлікту та економічної нестабільності. Відновлення соціальної інфраструктури є важливим завданням для підтримки якісного життя громадян та повоєнного розвитку країни в цілому. Однак, ефективність цього процесу залежить від багатьох факторів, таких як координація дій між органами влади та громадськими організаціями, фінансове забезпечення, використання сучасних технологій, використання нестандартних підходів тощо.

У цьому пункті буде представлено декілька рекомендацій щодо підвищення ефективності відновлення соціальної інфраструктури в Україні.

Пропозиції ґрунтуються на досвіді в інших країнах та кращих практиках, які можуть бути корисними для України. Рекомендації ставлять за мету сприяти координації дій між різними органами влади та громадськими організаціями, покращенню фінансового забезпечення, використанню сучасних технологій та нестандартних підходів для ефективного відновлення соціальної інфраструктури в Україні.

Нижче наведено декілька пропозицій та рекомендацій щодо підвищення ефективності відновлення соціальної інфраструктури в Україні:

1. Провести детальний аналіз інфраструктурних потреб різних регіонів України й визначити пріоритети у відновленні соціальної інфраструктури на основі цього аналізу. Зазвичай початком відновлення потрібно з'ясувати, як інфраструктурні об'єкти знизилася пошкоджень, в якому стані воно знаходиться і пріоритетність місцевих жителів у відновленні.

2. Створити комісії на рівні місцевих громад, які будуть займатися моніторингом відновлення соціальної інфраструктури та забезпеченням координації між різними органами влади та громадськими організаціями. Створення таких комісій дозволяє місцевим жителям бути більш активними учасниками процесу відновлення, це забезпечить їх залучення до прийняття рішень та контролю відновлення соціальної інфраструктури на місцевому рівні.

3. Залучати міжнародних донорів та інвесторів для фінансування проєктів відновлення соціальної інфраструктури. Задля зацікавлення інвесторів вкладати кошти, можна виконати декілька дій: *показати потенціал країни та її ринку*, зазвичай інвестори зацікавлені у країнах з перспективним ринком, де вони можуть і надалі отримувати нові можливості для інвестування своїх коштів; *надати надійність*, інвестори зацікавлені оцінювати ризики та переваги інвестування в країни, то ж важливо продемонструвати перспективність і надійність інвестиційного проєкту; *створити партнерство з інвесторами*, інвестори можуть зацікавитися співпраці з урядом або місцевими підприємствами для створення успішного інвестиційного проєкту разом; ну і важливо також *надавати гарантії*, що інвестиції інвесторів будуть захищені

законодавства, що Україна дотримується міжнародних стандартів і інвестиційний проєкт є частиною стратегії уряду з країни.

4. Розробити довгострокову стратегію відновлення соціальної інфраструктури, яка б враховувала не тільки поточні потреби, а й майбутні тенденції у суспільстві та розвитку технологій. Довгострокова стратегія дозволить забезпечити належне планування та розподілу ресурсів, необхідних для відновлення соціальних реструктур рахуванням потреб населення.

5. Залучати громадські організації та активістів до процесу відновлення соціальної інфраструктури, забезпечуючи прозорість та відкритість у прийнятті рішень та реалізації проєктів. Громадські організації та активісти мають прямий контакт з населенням, що може забезпечити правильне направлення коштів на потреби та пріоритети місцевих громадян. Вони можуть бути голосом населення в процесі прийняття рішень.

6. Створити інформаційну базу даних про стан і потреби у відновленні соціальної інфраструктури в різних регіонах України, яка б допомагала приймати обґрунтовані рішення та забезпечувала прозорість у розподілі коштів. Даний крок дозволить забезпечити об'єктивну та точну інформацію про стан соціальної інфраструктури в різних регіонах та допоможе визначити пріоритетні напрямки використання ресурсів.

7. Використовувати сучасні технології та методи відновлення соціальної інфраструктури, щоб забезпечити максимальну ефективність. Ця пропозиція пришвидшить відновлення, адже сучасні технології та методи дозволяють відновлювати ефективніше. Наприклад, застосування сучасних матеріалів таких як екологічно чисті матеріали, що використовують сонячну енергію, може дозволити знизити витрати та енергію. Інший приклад – застосування «розумних» технологій для керування енергоефективністю, це може значно покращити роботу інфраструктури та знизити витрати на експлуатацію.

Повертаючись до попереднього пункту, де йшлося про План відновлення України, то тут можна навести певну аргументацію, чому зацікавили саме ті

проекти, та чому акцентуючи на тих проєктах можна здобути більшу ефективність у повоєнному відновленні країни.

Почнемо з проєкту під назвою «Відновлення та розвиток фізичної інфраструктури культури для популяризації національної ідентичності та культурного різноманіття (музеї, меморіали, культурні центри тощо)». Популяризація національної ідентичності та культурного різноманіття є важливою складовою процесу повоєнного відновлення соціальної інфраструктури. Національна ідентичність визначає те, хто ми є, і відіграє важливу роль у формуванні нашої культурної спадщини та традицій. Культурне різноманіття, зі своєю унікальністю та різноманітністю, сприяє розвитку культурного життя.

Популяризація національної ідентичності та культурного різноманіття також може допомогти створити позитивне ім'я нації, що приверне увагу іноземних інвесторів та туристів. Крім того, популяризація національної ідентичності та культурного різноманіття може забезпечити підтримку національної ідентичності та національної єдності, що своєю чергою може сприяти стабільності та розвитку країни.

Під час війни національна ідентичність була максимально сильно виражена в Україні, адже майже все населення розуміє і може себе національно ідентифікувати, проте паралельно з цим є багато людей себе не ідентифікують або слабо ідентифікують з Україною і це не є щось таке погане, просто так є. Було б ефективно, якби була більш сучасна та модернізована програма, яка в оновленому вигляді не змушувала людину любити щось, а показувала, що крутого є в історії України, якщо фіксувати те, що люди, які за країну-агресора, виїхали з України. Навіть за історію трапилося дуже багато визначних і культурних подій, що є важливими для України, але, на жаль, в країні тільки в старому вигляді поданий матеріал — потрібна відбудова бібліотек і перетворення, наприклад, їх у коворкінг для стартапів.

Паралельно з цією модернізацією, позитивний вплив мало б і те, що культурні діячі, співаки, актори, можливо через соціальні мережі або медіа,

робили «правильну пропаганду». На жаль, більшість речей подаються з боку пропаганди, тому через медіа і надійних особистостей можна запускати програму. Треба починати з маленьких кроків, не брати YouTube, його рідко хто дивиться, брати соціальні мережі, які люди використовують кожного дня по декілька годин на день.

Проект мав би назву «Дізнайся про культурну Україну щось нове». Кожна медіа персона раз на два тижні могла б зробити прикольне коротке відео про культуру. Як за приклад можна взяти Дмитра Монатіка, за яким йдуть мільйони, який стоїть в шоколадному будиночку і розповідає за хвилину якусь коротку вивіску про картину, будівлю, історію тощо. Це буде невеличка тестова модель на просування культури серед громадян та людей з усього світу.

Другий проект, який потрібно розглянути, має назву «Єдина система професійної освіти. Об'єднання професійно-технічної та фахової передвищої освіти». Освітню інфраструктуру треба змінювати, тому що багато років вона залишалась великим питанням радянщини, до якого не доходили сучасні «руки». Відновлення та модернізація соціальної інфраструктури вимагає кваліфікованих працівників, які можуть забезпечити ефективне функціонування системи. Професійна освіта може допомогти людям отримати необхідні знання та навички, що необхідні для забезпечення повної соціальної інфраструктури.

Особливо важливою є професійна освіта в галузях, які безпосередньо пов'язані з відновленням соціальної інфраструктури, таких як будівництво, інженерія, медицина тощо. Люди, які мають відповідні знання та навички, можуть допомогти забезпечити ефективне виконання робіт та запобігти можливим неполадкам у майбутньому.

Професійна освіта також може допомогти людям зберегти свої робочі місця та підвищити свою конкурентоспроможність на ринку праці. Вона може допомогти людям адаптуватись до змін у суспільстві та уникнути безробіття. Крім того, професійна освіта може допомогти людям забезпечити своє життя та життя своїх родин, здобувши високооплачувану роботу.

Завершуючи аргументацію із зацікавлених проєктів є «Відновлення та розвиток закладів охорони здоров'я інфраструктури відповідно до спроможної мережі (включно з реабілітаційними центрами)». Надання належних медичних послуг та забезпечення безпеки населення - це ключові аспекти, які необхідні для повного відновлення соціальної інфраструктури. Заклади охорони здоров'я забезпечують допомогу в лікуванні хворих, профілактиці захворювань та розповсюдженню знань про безпеку і гігієну.

Одним зі способів розвитку закладів охорони здоров'я є створення спроможної мережі закладів, що забезпечує доступ до належних медичних послуг для всього населення, включаючи малозабезпечені та віддалені групи населення. Це може включати розвиток мережі лікарень, поліклінік, медичних центрів та інших закладів охорони здоров'я на різних територіях, забезпечення належного обладнання та медичних препаратів.

Трансляція безпекових норм та популяризація знань про профілактику захворювань є також важливими для розвитку закладів охорони здоров'я та забезпечення безпеки населення. Для досягнення цих цілей можна залучати відомих особистостей та фахівців з різних галузей, що мають значний вплив на суспільство. Вони можуть бути залучені для створення просування здорового способу життя та безпечних норм, що може допомогти популяризувати знання про безпеку та гігієну. Як приклад, відома особа може знімати ролик раз на два тижні та пояснювати деякі правила безпеки, що може зашкодити здоров'я, що варто не робити.

Отже, розвиток закладів охорони здоров'я та розповсюдження безпекових норм за допомогою медійних персон є важливим для забезпечення безпеки та покращення стану здоров'я населення. Ці завдання потребують спільних зусиль уряду, громадськості та експертів, щоб забезпечити належний рівень охорони здоров'я та безпеку для всього населення.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі проведено аналіз ролі соціальної інфраструктури у повоєнному економіки країни. Проведене дослідження дозволило сформувати такі загальні висновки, які відображають вирішення завдань відповідно до поставленої мети:

- На думку автора, під соціальною інфраструктурою варто розуміти комплекс елементів установ, послуг, ресурсів та систем, які сприяють соціальному розвитку і забезпеченню благополуччя громади. Вона охоплює різноманітні сфери, такі як освіта, охорона здоров'я, житлове будівництво, транспорт, культура, соціальний захист тощо.

- Встановлено, що одним з найважливіших факторів розвитку соціальної інфраструктури України є наявність фінансових ресурсів. Уряд повинен забезпечити наявність достатніх коштів для реалізації своїх проєктів, які можуть бути отримані шляхом поєднання бюджетного фінансування з боку держави, інвестицій від приватних інвесторів та іноземної допомоги. Враховуючи політичні міркування, він має дотримуватись міжнародних стандартів та захищати інтереси всіх зацікавлених сторін. Уряд також повинен поважати культурні традиції, вірування країни та задовольняти потреби меншин та маргіналізованих груп.

- Дослідження продемонструвало, що основними показниками оцінки соціально інфраструктури є індекси капітальних інвестицій у різні види економічної діяльності країни. Економічні зміни в країні, спричинені війною, призвели до змін стану даної складової, вимагаючи переформулювання та розширення.

- Визначено, що країна має орієнтуватись на покращення становища та показників економіки задля забезпечення стабільності та розвитку. Відповідність законам та нормативним актам допоможе у пришвидшенні даного процесу.

Розвиток соціальної інфраструктури України повинен відповідати внутрішнім та міжнародним законам і нормам. Проєкти повинні відповідати законам країни та міжнародним стандартам. Уряд повинен забезпечити продумані та ефективні проєкти та встановити партнерські відносини з приватними інвесторами на взаємовигідних умовах, керуючись принципами сталості, ефективності, справедливості та підзвітності.

- Виявлено тенденції розвитку в країнах після війни, а саме: розвинених країн світу після Другої світової війни та країн, що брали участь у війнах у другій половині ХХ століття. Також встановлено, що розвиток соціальної інфраструктури після війни є ключовим фактором у процесі відновлення та розвитку економіки. Значна реконструкція, застосування «Плана Маршалла» та ефективного зростання фінансових ресурсів допомагає ефективними відновлення країни після війни та подальшого розвитку.

- Ефективність відновлення соціальної інфраструктури України. Запропоновано підвищити шляхом: створення комісії, залучення інвесторів, розробки стратегії, забезпечення прозорості та використання інноваційних ресурсів. Країна повинна спільно працювати, щоб забезпечити належний рівень соціальної інфраструктури, економіки та загальної ситуації у країні.

Підсумовуючи вище зазначене має бути забезпечена справедливість та інклюзивність своїх проєктів, забезпечуючи доступ до них для всіх громадян. Важливо, щоб ці проєкти були стійкими та ефективними, враховуючи інтереси всіх сторін. Шкода, завдана соціальній інфраструктурі України внаслідок війни, є величезною, і її наслідки, ймовірно, відчуватимуться ще багато років. Використання ефективних фінансових механізмів та стратегічного планування, а також залучення досвіду розвинутих країн, можуть допомогти оптимізувати використання ресурсів і досягти максимальних результатів. Зосередження зусиль українського суспільства та міжнародних партнерів на розвитку соціальної інфраструктури допоможе стабілізувати країну, покращити життя громадян і відновити економічне зростання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лисенко І. Social Infrastructure As The Basis Of Human Capacity Forming In The European Coordinates System : extended abstract of частина книги. Чернігів, 2018. URL: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/154829/154411>.
2. Соціальна інфраструктура: функціональне призначення та особливості розвитку / Н. Г. Пігуль // Економічний аналіз. - 2014. - Т. 16, № 1. - С. 117-122. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2014_16%281%29_19
3. Friedman J. Social Infrastructure: Problems of Definition and Analysis. New York: Columbia University Press, 1974. URL: <https://cup.columbia.edu/book/social-infrastructure/9780231036671>.
4. RussiaPay. URL: <https://damaged.in.ua/damage-assessment> (date of access: 01.02.2023).
5. Негода В.. Будувати соціальну інфраструктуру треба у відповідності до стратегій розвитку територій, інакше це марнотратство. Децентралізація в Україні. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/8832?page=6> (дата звернення: 30.01.2023).
6. Грiневська С.. Соціальні ресурси розвитку регіону в умовах децентралізації. Економіст. 2016. № 8. С. 13–20.
7. Кириченко С. О., Парфенюк М. В.. Стан та перешкоди на шляху розвитку соціальної інфраструктури. Ефективна економіка. 2016. № 3.
8. Кінаш І. П.. Фактори впливу на формування соціальної інфраструктури сталого розвитку України. Вісник Вінницького політехнічного інституту. 2012. № 3.
9. Ковальська Л. Л., Оксенюк К. І., Салівончик О. М.. Стратегічні імперативи розвитку соціальної інфраструктури регіону. Економічний форум. 2014. № 4. С. 95–99.
10. Про відновлення та регіональний розвиток після війни - Інститут громадянського суспільства. Інститут громадянського суспільства. URL:

<https://www.csi.org.ua/news/pro-vidnovlennya-ta-regionalnyj-rozvytok-pislya-vijny/> (дата звернення: 30.01.2023).

11. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01.07.2010 р. № 2404-VI: станом на 19 листоп. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text> (дата звернення: 30.01.2023).

12. Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року: Розпорядж. Каб. Міністрів України від 14.04.2021 р. № 366-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-p#Text> (дата звернення: 30.01.2023).

13. Реформа ДПП або як долучити бізнес до модернізації країни. URL: https://lb.ua/blog/halyna_yanchenko/522805_reforma_dpp_abo_yak_doluchiti_biznes.html (дата звернення: 28.01.2023).

14. Садчикова І., Коваль М. Інфраструктура регіонів України. Пріоритети модернізації : Аналіт. дослідж. Київ : Фонд ім. Фрідріха Еберта, 2017. 108 с.

15. Статистична інформація. Державна служба статистики України. (дата звернення: 01.02.2023) URL:

- https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/ibd/iki_ed/iki_ed_u/arh_ikedvp_u.html ;
- https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2022/zb/08/zb_Ukraine%20in%20figures_21u.pdf ;
- https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/07/zb_Ukraine%20in%20figures_20u.pdf ;
- https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/07/Ukr_cifra_2018_u.pdf .

16. Швайка Л. А. Державне регулювання економіки : навч. посіб. Київ : Знання, 2006. 435 с.

17. Sen A. Development as Freedom. *Oxford University Press*. 1999.

18. План Маршалла та його значення для відбудови Європи. *Твоя бібліотека. Історичний відділ*. URL: <https://uahistory.co/book/world/48.html>

19. Шевчук С. Вісім світових економістів пояснюють, як правильно відбудувати Україну після війни. Стислий переказ від Forbes. Журнал *Forbes*. URL: <https://forbes.ua/inside/dosvid-povoennoi-evropi-ta-postkomunistichnoi-polshchi-antiprikladi-afganistanu-ta-iraku-rogoff-gorodnichenko-guriev-ta-aykhengrin-rozpovili-shcho-dopomozhe-shvidkiy-rekonstruktsii-ukraini-12042022-5385> (дата звернення: 12.04.2022).

20. Жерко С. Поляки, німці та тіні минулого. *Нова Польща*. Переклала Ірена Шевченко. № 25 лют. 2021. URL: <https://novapolshcha.pl/article/polyaki-nimci-ta-tini-minulogo/>.

21. Jeden z plakatów promujących plan Marshalla w Europie. *Wikipedia*. URL: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Marshall_Plan_poster.JPG.

22. 22 Zagórski S. 24 sierpnia 1953 roku Polska zrzekła się reparacji od Niemiec. *Interia Historia*. URL: <https://historia.interia.pl/prl/news-24-sierpnia-1953-roku-polska-zrzekla-sie-reparacji-od-niemie,nId,5437639> (date of access: 23.08.2021).

23. Edukator ekonomiczny. "Wzrost, który odmienił Polskę". *Polityka*. 2015. P. 40. URL: <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/wbiezacynumerze?issueNumber=2992>.

24. Financial Times. URL: <https://www.ft.com/brandsuite/kghm/an-economic-success.html>.

25. Byoung-Lo Philo Kim. The Two Koreas in Development. *New Brunswick, NJ: Transaction*. 1992. P. 66–67.

26. J. Seth M. South Korea's Economic Development, 1948–1996. *Asian History*. 2017. URL: https://oxfordre.com/asianhistory/display/10.1093/acrefore/9780190277727.001.0001/acrefore-9780190277727-e-271?__prclt=8Aofsid3#ref_acrefore-9780190277727-e-271-note-2.

27. Шпильова Ю. Основні напрями розвитку і розміщення соціальних про структури в умовах транзитної економіки. *Рада по вивч. Продуктив. Сіо України НАН України*. 2006. С. 20.

28. Jacobson M., Jalalzada M. LL-05 A secret history of the war. *The Afghanistan Papers*. 20th ed. 12.03.2015. P. 3. URL: https://www.washingtonpost.com/graphics/2019/investigations/afghanistan-papers/documents-database/?document=marsden_david_ll_05_a2_12032015.
29. LL-07 Stabilization in Afghanistan. *The Afghanistan Papers*. P. 2–3. URL: https://www.washingtonpost.com/graphics/2019/investigations/afghanistan-papers/documents-database/?document=background_ll_07_xx_xx_12142017.
30. Dr Michael Callen. Special inspector general for Afghanistan reconstruction. *The Afghanistan Papers* : 2015. C. 40. 5-7 line. URL: https://www.washingtonpost.com/graphics/2019/investigations/afghanistan-papers/documents-database/?document=callen_michael_ll_02212018.
31. Колот А. М. Соціальна політика в умовах глобалізації та лібералізації економічних відносин: здобутки, втрати, тенденції. Демографія та соціальна економіка. 2008. № 1 (9). С. 23-41. с.25
32. Sanyukta Kanwal. Education in India - Statistics & Facts. Statista. 2023. URL: <https://www.statista.com/topics/6146/education-in-india/#topicOverview>.
33. India Public Health Care. Toppr. URL: <https://cutt.ly/A3LY9ZK>
34. Education - Pakistan Bureau of Statistics. P. 174–190. URL: <https://cutt.ly/q3XNKjm>
35. Health - Pakistan Bureau of Statistics. P. 191–198. URL: <https://cutt.ly/S3XMZ00>
36. Greening Growth in Pakistan through Transport Sector Reforms. Documents & Reports - All Documents | The World Bank. 2013. URL: <https://cutt.ly/B3X3B6i>
37. Education System in Iran. The Higher Education Advisory of the Islamic Republic of Iran in Canada. 2010. URL: <https://cutt.ly/73CwKWy>
38. Shahin Akhondzadeh, Asghar Ebadifar. Medical Science and Research in Iran. Archives of Iranian Medicine. 2017. № 20 (11). P. 665-672. URL: <https://cutt.ly/I3CtgrP>
39. Background paper: Education in Iraq - Iraq. ReliefWeb. 2003. URL: <https://cutt.ly/F3Ci6KW>

40. Iraq's Public Healthcare System in Crisis - EPIC - Enabling Peace in Iraq Center. EPIC - Enabling Peace in Iraq Center. URL: <https://cutt.ly/m3CEYYO>

41. Taiwan Number of School | Economic Indicators | CEIC. Global Economic Data, Indicators, Charts & Forecasts | CEIC. URL: <https://cutt.ly/l3CxU6a>

42. Marx G. T. & Mellors D. J. City as a Social System: An Introduction to Sociology. Long Grove, IL: Waveland Press., 1979. URL: <https://www.waveland.com/browse.php?t=59&u=318>.

43. Бєреп E. The Social Infrastructure of a Global Society. International Journal of Social Economics. 24(12), 1457-1475., 1997. URL: <https://doi.org/10.1108/03068299710197729>.

44. Rostow J. The Stages of Economic Growth: A Non-Communist Manifesto. Cambridge University Press. 1960.

45. Мінрегіон розпочав відбір проєктів, які фінансуватимуться в межах «Програми з відновлення України»: від 02.08.2022 р. URL: <https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/international-cooperation/spivpraczya-z-mizhnarodnymy-finansovymy-organizacziyamy/yevropejskyj-investyczijnyj-bank/programa-z-vidnovlennya-ukrayiny/minregion-rozpochav-vidbir-proyektiv-yaki-finansuvatymutsya-v-mezhah-programy-z-vidnovlennya-ukrayiny/>.

46. Оперативна нарада 08.08.2022року. URL: <https://mezhova.otg.dp.gov.ua/novini-ta-podiyi/novini/operatyvna-narada-08082022roku>.